

Betrekken bij
PS-vergadering van
24 september 2014

*de leden van de commissie wordt
verzocht hun eventuele opmerkingen
binnen acht dagen na ontvangst aan
de statenadviseur mede te delen.*

Samenvatting

van de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid

---

gehouden op 3 en 17 september 2014

SAMENVATTING

Vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid

Woensdag 3 en 17 september 2014

U kunt de agendavoorstellen en de ingezonden brieven, evenals de samenvattingen, via het DocumentVindSysteem (DVS) inzien op de website van de provincie onder het volgende adres: www.drenthe.nl/provincialestaten

De lijst met toezeggingen tot en met de vergadering van 25 juni is als bijlage opgenomen bij deze samenvatting.

Aanwezig 3 en 17 september:

mevrouw L.A. Smits (voorzitter)
mevrouw M. Bakker (PvdA)
H. Beerda (PvdA)
A.A.P.M. van Berkel (PVV)
E. Bolhuis (VVD)
D.B. Dijkstra (CDA)
mevrouw G.M. van Dinteren (GroenLinks)
R. Fokkens (PvdA)
W. van Heusden (ChristenUnie, 3 september)
H.R. Hornstra (PvdA)
A. Huizing (PvdA, voorzitter 17 september)
mevrouw M.J. Kaal (CDA)
J.N. Kuipers (GroenLinks)
K. Kuipers (GroenLinks, 17 september)
F.W. van Lookeren Campagne (D66)
mevrouw W.M. Meeuwissen-Dekker (VVD)
J.M.L. van Middelaar (SP)
W.L.H. Moinat (SP)
K. Neutel (CDA)
J. Slagter (PvdA)
J.L. Stel (VVD)
mevrouw M. Stijkel-Kuijpers (ChristenUnie)
A. Timmerman (VVD)
mevrouw M.C.J. van der Tol (D66)
A. Vorenkamp (PVV)
P.A. Zwijs (PvdA)

mevrouw R. Veenstra, statenadviseur

Voorts aanwezig de leden van GS:

H.H. van de Boer (VVD)
R. W. Munniksma (PvdA)
H. Brink (VVD)

Afwezig 3 september:

J.A. van Berkum (ChristenUnie)
mevrouw M.J. Kaal (CDA)
J. Vester (SP)

Afwezig 17 september:

mevrouw L.A. Smits (voorzitter)
Mevrouw M. Bakker (PvdA)
J.A. van Berkum (ChristenUnie)
J. N. Kuipers (GroenLinks)
J. Slagter (PvdA)
J. Vester (SP)

1./2 Opening en vaststelling van de agenda

De voorzitter opent de vergadering. Afwezig de heer Vester (SP) de heer van Berkum (CU) en mevrouw Kaal (CDA). Vergadering wordt vervolgd op 17 september 09.00 uur.

3. Statenstuk 2014-634, Regieplan Windenergie Drenthe

Op dit agendapunt hebben zich twee sprekers aangemeld, de bijdragen van de sprekers zijn bij de samenvatting gevoegd.

Voorafgaand aan dit agendapunt geeft gedeputeerde Munniksma nog een korte toelichting over de huidige stand van zaken. Er is in de afgelopen week een bijeenkomst geweest met de raad van Emmen en daar zijn een aantal besluiten genomen. Het nu voorliggende Regieplan gaat over de taakstellingen in het zoekgebied. In Borger-Odoorn en AaenHunze is de opgave beperkt tot 150 MW. Anders dan in het regieplan staat wil Emmen de regie terug over de plaatsing van de windmolens en daarom komt er een aanvulling op het ontwerpbesluit dat nu voorligt. De gemeente Emmen moet voor 1 december met een raadsbesluit komen waarin een regieplan staat. Op 1 december moet er tevens een selectie liggen van kansrijke locaties. Voor 1 juli 2015 moet helder zijn waar exact de windenergie wordt gerealiseerd. Er zal dan ook periodiek overleg plaatsvinden met de gemeente Emmen om de voortgang te bewaken.

Samenvattende reacties van de fracties

PvdA: Verheugd dat Emmen zijn verantwoordelijkheid gaat nemen. Als de Gemeente Emmen de regie krijgt kunnen ze dit samen met het Windteam invullen en hiermee kun je draagvlak creëren. Vraag hoe het nu verder gaat met de ingediende moties over participatie en de gezondheid van de inwoners. In het regieplan staat hierover weinig zoals planschade voor koopwoningen en huurwoningen. Als bij LOFAR de buitenste cirkel als richtlijn wordt genomen is er dan wel genoeg ruimte voor plaatsing. De EHS wordt niet geheel uitgesloten van plaatsing van windmolens maar Natura 2000 wel echter als het om de gezondheid van mensen gaat wordt hier anders over gedacht. Initiatiefnemers moeten aandacht hebben voor het parkfonds. Windmolenplan geeft ook mogelijkheden voor werkgelegenheid bijvoorbeeld jongeren meer de kans geven en ook herintreders inzetten. CDA: Wij zijn voor duurzame energie maar milieu is ook leefmilieu (horizonvervuiling, geluidsoverlast en slagschaduw etc.) hoe zit het daar dan mee als je windmolens gaat plaatsen. Is de schadevergoeding voldoende. In het Regieplan staan een aantal heldere keuzes zoals zoekgebied beperken tot 4 gemeentes. Nu Emmen akkoord gaat ook de inwoners ruimte geven te praten over de exacte plaats om overlast zoveel mogelijk te beperken. Hierbij is communicatie belangrijk, bewoners betrekken in de procedure en zorgen dat ze goed geïnformeerd zijn. Vragen daarom van GS om samen met de gemeentes op te trekken en bij PS terug te komen om te informeren over de voortgang. Wat voor financiële gevolgen zijn er wanneer het bij de gemeente komt te liggen en wat als er andere initiatieven komen voor duurzame energie i.p.v. windmolens. Wil in het aanvullende stuk (24/9) graag duidelijkheid waar de planschade verantwoordelijkheid ligt. GL: Complimenteren GS met daadkracht. Goed dat Emmen de regie weer terug wil hebben op dit dossier. Wil wel van GS weten welke bedragen hiermee zijn gemoeid. Proces loopt tot 2018 wordt dat ook gehaald of gaat ander het Rijk de regie overnemen. Windenergie is nodig voor de duurzame energiemix en de klimaatbeheersing. Aan GS wordt gevraagd of de bewoners nog zeggenschap hebben over het geld. Plan levert banen op en financieel voordeel. Toetsingskader op hoofdlijnen op initiatieven en hierbij voorrang bij initiatieven met de hoogste participatiegraat. GL overweegt hierover op 24 september met een amendement te komen. PVV: Is verbaasd hoe er omgesprongen wordt met de mening van de burgers. Gezondheidsaspect of grotere afstand tot woningen komt niet aan de orde in het Regieplan. Het is niet duidelijk in het regieplan hoe wordt omgegaan met Coevorden, ruimte voor realiseren 40 MW maar wat betekent dit precies? Wat betekenen de randvoorwaarden?

den die Emmen eerder hebben gesteld namelijk geen plaatsing binnen 1500 meter van de woningen. Hoeveel bedraagt de afstand tot de Natura2000 gebieden. SP: Stelt voor de voorgestelde afstand van 1000 meter te omschrijven als minimaal 1000 meter. Gevraagd wordt of de € 3500 per MW in het parkfonds structureel en jaarlijks is. Voorwaarde is draagvlak en regie over parkfonds en bijdrage uit de winstopbrengst het instellen van een advies commissie lijkt prima maar wat blijft hiervan overeind als Emmen toch de regie gaat voeren. Wensen van de inwoners belangrijke input voor het parkfonds. Middels motie of amendement vastleggen eis voor de beste molen (MW) goed idee en pleiten voor redelijke afstandsnorm. Gedragscode NLVOW, zeer waardevol document om serieus mee te nemen in vervolgttraject. CU: Punten van advies. Noordelijk deel begrenzen tot 150 MW daar wordt mee ingestemd. 135,5 MW in zuidelijk gebied, Coevorden 40 MW en resterende 95,5 onder regie van Emmen hierbij de vraag wat nu de koers van het college is. Na afgelopen maandag geen goed gevoel bij. Analyse om ruimtelijke mogelijkheden in kaart brengen. Wie beheert het parkfonds en van wie is het. Is met de gemeenten overlegd gevoerd over de meeropbrengst WOZ, wordt dit aan het gebied toegevoegd. Bepalen investeerders wat er met dit fonds gebeurd of kunnen de inwoners dit bepalen. Ropen het college op de voortgang te bewaken is verantwoordelijk voor het borgen van de 285,5 MW. D66: Verbazing over regie in handen leggen Emmen. Nog geen vertrouwen in dialoog en participatie. Wie gaan in de adviescommissie, door wie worden ze aangesteld en hoe bindend is het advies van de commissie. Bewoners vanaf het begin bij het traject betrekken en meer uitleg over de financiën van 2,2 miljoen. Verantwoordelijkheid noordelijk deel ligt bij het Rijk, hebben de gemeenten nog invloed op het proces. Kan het zijn dat in Noordelijk deel andere afspraken zijn dan in zuidelijk deel en dat dit verschil gaat opleveren in compensatie/parkfonds etc. en wat is dan de rol van PS hier in. Vraag indien de initiatiefnemers straks de locaties en afstanden bepalen wat is dan nog de rol van de provincie? In hoeverre kan de provincie de initiatiefnemers prikkelen om de nieuwste innovaties toe te passen. VVD: Regieplan past in de lijn die is vastgesteld. Rapport Bos en van Rijn geeft duidelijk aan dat er genoeg plek is in Emmen. Rapport is een goede basis voor uitwerking en verfijning. Instellen adviescommissie is akkoord. Voorstel van college om extra middelen te genereren. Extra impuls voor deze regio is verplicht aan de inwoners, verder uitwerking moet nog komen. Niet alles vaststellen op dit moment maar met elkaar een verfijning doorvoeren. Totale plan 285,5 MW zo goed mogelijk in passen. Nieuwste technieken toepassen maar nog niet 3 of 6 MW vastleggen. Geen voorstander om op het aantal molens nu al een beperking vast te stellen. Wanneer de Emmen de regie wil om de 95,5 MW te realiseren is dat prima. Wel letten op de einddatum. Nog niet 100% zeker dat er in Emmen voldoende enthousiasme is om het daar te gaan realiseren.

De reactie van het college van GS op hoofdlijnen wordt als volgt verwoord:

Gedeputeerde Munniksma geeft aan dat de eerste ronde van de beraadslagingen is geweest en er best een aantal conclusies te trekken zijn die op korte termijn verder vorm kunnen krijgen samen met de gemeente Emmen. In de gebiedsvisie Wind bewust voor gekozen om zwaartepunt van de planvorming bij de gemeente te leggen. In BorgerOdoorn en AaenHunze loopt een RCR procedure maar daar is het nu stil. Richting het Rijk aangeboden een stukje van de communicatiekosten voor rekening provincie te nemen. Bij die communicatie ligt verantwoordelijkheid bij het ministerie van EZ om dit op te pakken. In gemeente Coevorden is men bezig en worden daadwerkelijk molens geplaatst. In Emmen gezegd benut het gebiedsgerichte proces voor het vervolg. Emmen ging vervolgens voor nul windmolens. Daarom nu dit regieplan. Zijn daar over in gesprek met EZ. Zorg over Emmen omdat we vinden dat gebied BorgerOdoorn n AaenHunze moeten weten waar ze aan toe zijn. Voorlopig wordt niet overgaan tot het instellen van een adviescommissie als de regie terugkeert naar Emmen. Als Emmen de draad weer oppakt dan goed gebiedsproces neerzetten. Afstand tot woonbebouwing niet altijd voor de individuele woningen maar voor woongebieden. Aangegeven dergelijke conclusies niet aan het begin van het traject te willen trekken. Gaat niet alleen om gebieden aan te wijzen waar ze geplaatst kunnen worden maar ook om een investeringsvraag uit te lokken.

De windmolens worden waarschijnlijk g na 2018 geplaatst met de best beschikbare techniek. Borgen dat vervolg stappen op korte termijn gezet worden. Bij Planschaderegeling is het in Nederland zo dat bij planologische ingrepen in een gebied, de gemeenten in 1^e instantie bevoegd gezag zijn om dit uit te voeren. Op een aantal plekken in Nederland moeten initiatiefnemers op voorhand relatief veel planschade betalen. Om dit te voorkomen in overleg met eigenaren om tot en eigen regeling te komen en dan meestal ook minder problemen met draagvlak. Op het moment dat het ministerie helder is over wat er in het Noordelijk deel gaat gebeuren komen we ook op LOFAR terug. Als de regie geven wordt aan Emmen dan komen de financiële aspecten hiervan terug in de begroting of in de vergadering van 24 september. Vraag over planschade wordt technisch op terug gekomen. Ministerie ons bindt aan strakke tijdstermijnen en geen gemakkelijk onderwerp qua procedures.

Gedeputeerde vd Boer geeft aan dat de discussie te plaatsen in het energieakkoord van 2013. Besparing gem. 1,5 % per jaar. In de Energiemix is wind 1 van de elementen. PvdA en CDA hebben gewezen op de moties van 26 juni o.a. de gezondheidsaspecten, eerlijke verdeling van de opbrengsten en bewoners participatie. De wijze waarop deze gebiedsvisie wordt behandeld is van verkenning naar concretisering en hiermee wordt na 24 september verder gegaan. Gedurende het proces worden aantal elementen ingevuld zoals (financiële) participatie, communicatie en parkfonds. Werkgelegenheid, zoals jongeren en herintreders komen ook terug in voorjaarsnota. Aansluiten bij de programmalijnen en waarde hechten aan Social investment, dit is ook aan EZ duidelijk gemaakt. Kennisgenomen van de gedragscode NLVOW dit wordt ingebracht bij het IPO.

De voorzitter concludeert:

Statenstuk 2014-634, Regieplan Windenergie Drenthe wordt een B-stuk en komt met bijlage of aangepast terug in de PS vergadering van 24 september a.s.

4. Statenstuk 2014-629, Wegwijzer landbouw “Boeren op goede gronden”2-14-2020 Drenthe

Samenvattende reactie van de fracties

VVD: Wegwijzer is beschrijvend van karakter, wel visie maar tegelijkertijd oppervlakkig en veel nadruk op maatschappelijk belang. Economisch component is onvoldoende uitgewerkt. Mist o.a. in de nota wat Drenthe te maken heeft met de derogatieregeling. Voor 6 jaar landbouw beschrijven wat betekent dit voor de grootste tak, de veehouderij bv melkquota. Nota nu niet naar PS door geleiden maar eerst met de diverse partijen (LTO en Natuur en Milieu organisaties) werken aan concretere zaken voor de landbouw. D66: Drenthe is nog echt een agrarische provincie. Voorliggende stuk noemt Profit, Planet en People. Steunen de filosofie maar in een andere volgt eerst People en Planet dan Profit. Sector is bezig met duurzame en toekomst bestendige landbouw. Jammer dat uitvoeringsprogramma zo vaag is. Lopende projecten zouden kunnen worden voortgezet en zo mogelijk uitgebreid. Advies om bij het stuk een uitvoeringsagenda te doen. CU: In de beleidsbrief wordt gesproken over de drie P's al eerder nadrukkelijk gewezen op de 4e p namelijk Purpose. Bij Profit versterken lokale economie is prima. Bij Planet spreekt kringloopmethode aan. Bij People eerst kijken wat de invloed wat de schaalvergroting is. CDA: Aangegeven wordt dat kwaliteit van landschap en natuur en milieu door vershraling is achteruitgegaan en dat dit komt door de landbouw hier kan het CDA zich niet in vinden. Uitdaging is ook voor het waterschap niet alleen voor landbouw. Doel landbouw is voedselproductie. Nota hoofdzakelijk natuur, recreatie, zorg en economie. Landbouw aanpassen aan bodem en watersystemen en niet andersom. Beeld doet geen recht aan landbouw ontwikkeling zou positief moeten zijn. De uitwerking is genuanceerder en nadruk op verduurzaming van de landbouw positieve insteek bedrijfsontwikkeling. Realiseren korte lijnen kan veel vervoersbewegingen schelen. Watersysteem voor belangrijk deel gericht op landbouw. Volgens nota 75% van de stikstofbelasting van buiten provincie en 25% van de landbouw. Kan gedeputeerde deze bewering met getallen onderbouwen Goed streven om contacten tussen landbouw en maatschappij te bevorderen.

SP: Nota niet meer dan hoofdlijnen. Volgorde P's. moet anders. Regulerende rol minimaliseren en duurzaam linken naar economisch aspect. Goed dat Omgevingsvisie is vastgesteld. Hopen dat provincie rol oppakt richting People indien dit noodzakelijk is. Goed idee om link te maken naar omgevingsvisie. Onduidelijk welk beleid hieruit komt stappen nu erg grof geschetst. GL: Bij wijziging in de drie P's keus toelichten als je het anders doet. Mooi stuk maar vaag met goede voornemens en niet concreet. Minder gifstoffen gebruiken. In het besluit niet duidelijk welke keuzes precies gemaakt worden. Ontwerpbesluit, welke keuzes worden aan PS voorgelegd. Beeld geven naar meer robuuste landbouw is niet concreet,

PVV: groot aantal zaken waar je het niet mee oneens kunt zijn. Nederland 2^e in de export landbouw en voorliggend stuk is de wortel van het beleid maar is alleen bedoeld voor grondgebonden landbouw. Positie versterken, dan beschikbare grond niet bewust verminderen maar uitbreiden. Vergunningverlening aan melkveehouders staan weer op de helling. Kritisch op concept en twijfel aan positieve en versterkende effecten van de nota. PvdA: Wat opgevallen is n de discussie is dat niemand de moeite heeft genomen in te spreken. Nota zo duidelijk-onduidelijk- dat iedereen een draai kan geven aan de landbouw. Landbouwsector belangrijk voor de export en meest innovatieve maar de invulling vooral door Brussel, Rijk en dan provincie. Goed om visie te hebben maar waar naar toe en hoe te bereiken staat er niet in. Echte keuzes worden vermeden. Bijvoorbeeld schaalvergroting laat je dat aan de markt over wat is dan het effect. Dierenwelzijn komt niet in voor. Mensen op het platteland nauwelijks in de besluitvorming betrokken. Moeilijk om iets van de nota te vinden als er geen keuzes worden gemaakt op de verschillende P's.

De reactie van het college van GS op hoofdlijnen wordt als volgt verwoord:

Gedeputeerde Munniksma geeft aan dat de manier waarop de nota is voorbereid een breed spectrum aan de orde is gekomen. Niet alleen college maar ook nadrukkelijk opgesteld om samen met alle verschillende belangengroeperingen te komen tot dit verhaal. Daarom ook geen insprekers omdat met die partijen overleg is geweest. Daarom ook aantal P's in bepaalde volgorde. NMF en LTO konden zich vinden in deze nota, wel met kleine verschillen maar wel nota onderschreven. Bij aantal PS-leden andere insteek. Landbouw in Drenthe heeft forse sprongen gemaakt. Gezocht naar goede mogelijkheden voor de landbouw en voor natuur en nieuw landbouw landschap. Dit heeft er toe bijgedragen dat Drenthe 1 van de provincies is met de grootste grondgebonden landbouw. Gedeputeerde geeft een aantal voorbeelden hoe nu wordt samengewerkt en hoe men komt tot innovatieve ideeën. Bijvoorbeeld AVEBE gebruik van restmateriaal (eiwitten).

Gedeputeerde Munniksma zegt toe de punten op de i te zetten, bv innovatie Veenkoloniën. Agro-agenda in het spectrum neerzetten en volop bezig met hoe Europese programma's benut kunnen worden dit wordt toegevoegd aan de nota. Waar het ook begint met de drie P's. Wil uitdaging oppakken het nog te realiseren nota in deze bestuursperiode. Gaat graag de uitdaging aan om aantal succesvolle thema's toe te voegen die deels al in uitvoering zijn. Voorbeeld; In het kader van stikstofbeleid heel wat geïnvesteerd in de keten aanpak rond duurzaam boeren in Drenthe. Beter het voerspoor gebruiken dan alleen mechanische middelen. Rijk is hierbij op de technische lijn. Drenthe probeert het fundamenteeler aan te pakken en hier krijgen we bij rijk en Eu waardering voor.

De voorzitter concludeert dat: het statenstuk wordt ingetrokken en dat het later dit jaar gewijzigd terug gaat komen op de agenda van de commissie OGB.

5. Jaarverslag Drentse Energie Organisatie 2013; brief van het college van gedeputeerde Staten van 2 juli 2014

Samenvattende reactie van de fracties

CDA: Iedere organisatie die start 3-5 jaar de tijd geven. Evaluatie in 2016 dan moet DEO daadwerkelijk hun plek verworven hebben. Onlangs bijeenkomst geweest met DEO uitleg gehad dat met name door de crisis projecten beperkt zijn gebleven. Wel positief dat DEO vooral gebruikt wordt om kansen en verbindingen te leggen. Twee zaken, exploitatie lasten toch wel hoog met name op de toename voor kosten van inhuur en detachering wil graag dat gedeputeerde dit aangeeft en in de hand gaat houden. Veel geld op de rekening van DEO, optimistisch dat het uitgegeven gaat worden maar staat nu stil. Verzoek aan gedeputeerde DEO nog meer aan te sporen om kansen te vinden en benutten om zaken in beweging te zetten. PvdA: DEO nog niet op stoom maar vooruitzichten zijn goed, hopen dat komende half jaar het perspectief uit gaat komen. Economische omstandigheden nu remmende factor. Energielening voor kleine investeerders. Goed om energielening voort te zetten. Service punt voor lokale initiatieven. Zijn er voor een Service punt voor lokale initiatieven eventueel buiten DEO om. Hopen dat ambities worden gerealiseerd. PVV: jaarverslag lijkt niet op succesverhaal. Gehoopt projecten van de grond te krijgen. Doen we de verkeerde dingen. Deo zelf in leven geroepen doelstellingen toetsen en vaststellen wanneer ze moet op houden te bestaan. Onderwerp past beter bij de commissie FCBE gezien het financiële aspect. SP: DEO blijft achter bij de verwachting. Stilliggend geld achterblijven etc. Toegevoegde waarde op dit moment niet duidelijk. GL: Gesprek gehad met DEO over het jaarverslag. Waar denkt de gedeputeerde aan om in te brengen bij DEO. Alles wordt aangegeven in Euro's maar niet in energiebesparing. In kader van het programma Klimaat en Energie wat is het effect de versnelling van de energietransitie 2015. Wil van gedeputeerde toezegging vragen in 2015 een weergave van hoe DEO er in slaagt om de energietransitie te versnellen en wat hebben de investeringen van deo opgeleverd. Zijn ze op de goede weg is het doelmatig/doeltreffend. CU: Goede informatieve bijeenkomst gehad. Na een moeizaam begin wordt er nu 5 miljoen uitgezet. Kan duiden dat er een beweging op gang is gezet. Veel programma's haken op laatste moment af. Sluiten bij het CDA aan over de opmerking over de kosten detachering/inhuur VVD:. Toch wat positiever gestemd. Ook graag meer projecten gerealiseerd gezien. Keuze om DEO op te richten heeft positieve bijdrage geleverd aan energie reductie in de prov. Lening aangevraagd waarna vervolgens de hele straat heeft geïnvesteerd zonder hulp DEO en dit is toch een spin off, Volgend jaar kentering dat er een positieve rente opbrengt is. Betekent dat projecten worden gerealiseerd. D66: Ambitie voor 2013 grotendeels gehaald maar D66 is niet onder de indruk en ambitie gaat toch verder. Het zijn vooral economisch gedreven projecten. Onze ambitie gaat verder naar meer vernieuwende projecten. Creativiteit ontbreekt bij DEO. Bijvoorbeeld inzetten op coöperaties kunnen veel woningen energie besparen maar ook in gebruik zonnepanelen grote stappen zetten dit is iets waar Deo op in moet spelen. Detacheringskosten zijn hoog en staat dat in verhouding met de geleverde prestatie. Nog niet op koers laten we hopen dit jaar wel.

De reactie van het college van GS op hoofdlijnen wordt als volgt verwoord:

Gedeputeerde vd Boer geeft aan dat er een lichte mate van teleurstelling is m.b.t. DEO. 2011 besluit genomen om Deo op te richten en 30 miljoen gegeven. Deo aanjaag functie verbindende opsporende functie. Hoort ook creativiteit bij. Optimale functioneren Deo is nog niet bereikt, Ombuigen van de lijn in positieve zin. Punten die het CDA heeft aangegeven wordt meegenomen in het overleg dat GS heeft met DEO inclusief een stuk zorg. DEO kan ook initiatieven nemen. Toenemen van bewustzijn daarin speelt DEO een belangrijke rol. Hoogte detacheringskosten wordt overgebracht aan DEO.

6. Samenvatting vergadering 11 en 25 juni 2014 en de lijst van toezeggingen.

De samenvatting wordt conform vastgesteld. De lijst van toezeggingen wordt aangepast.

Korte termijn toezegging³. Er komt een werkconferentie in het najaar.

7. Ingekomen stukken.

De lijst met ingekomen stukken wordt conform vastgesteld.

Naar aanleiding van de lijst worden de volgende opmerkingen gemaakt c.q. vragen gesteld

VVD: A.2 Breedband, financiering fase 2, hoe staat het er nu voor. Veel vragen o.a. voldoet de regeling. Moet deze brief in oktober geagendeerd worden of komt er nog een ander stuk uit GS.

Gedeputeerde Munniksma zegt toe de vraag terug te koppelen aan gedeputeerde vd Tuuk.

PvdA: A.9, risico's lelieteelt, hoe is nu de stand van zaken? Controle en handhaving bijvoorbeeld.

Gedeputeerde Munniksma: vorige week ministerie besluit genomen. Vindt zelf handhaving het sluitstuk.

Nu verder praten met de sector en ook in platform agenderen. Als deze regels geldig zijn moeten ze ook gehandhaafd worden.

D66 vraagt of de volgende keer de uitnodiging ook naar de staten kan en niet alleen naar de raden.

VVD: wil brief A.5 beleidskader Stikstof agenderen voor de volgende vergadering.

Gedeputeerde Munniksma levert van te voren update aan over de stand van zaken.

CDA: B15, Windturbines, wil graag een afschrift van reactie GS hierop.

Gedeputeerde Munniksma gaat hiermee akkoord.

8. Rondvraag.

Geen rondvraag

9. IPO-,SNN-,EU-aangelegenheden en verbonden partijen

Geen opmerkingen

SCHORSING (3 september 15.00 uur)

10. HEROPENING 17 september 09.00 uur

11. Ontwikkelvisie luchthavenomgeving Groningen Airport Eelde; brief van het college van Gedeputeerde Staten van 18 juni 2014. Op dit agendapunt heeft zich een inspreker aangemeld, de bijdrage van de inspreker is bij de samenvatting gevoegd.

Samenvattende reacties van de fracties

De fracties geven aan dat men het onderzoek naar de nut en noodzaak van het Transferium graag eerst had willen hebben voordat de MER procedure van start was gegaan. De fracties gaan er vanuit dat de toezegging van de gedeputeerde dat dit onderzoek alsnog komt gestand wordt gedaan. Belangrijk om na het onderzoek te bepalen of de noodzaak er is om door te gaan met het Transferium. Ook geven de fracties aan dat de ontwikkelvisie geen aanleiding moet zijn om extra geld in de luchthaven te investeren. Aantal fracties geven aan de vergelijking betreffende instandhouding basisvoorziening openbaar vervoer, wegen en luchthaven niet juist te vinden. Verder missen een aantal fracties het verhaal van de groene instellingen in de visie en vinden dat nog een keer met alle betrokken partijen gesproken moet worden. Hierbij wordt onder anderen gedacht aan de groene instellingen en inwoners van de gemeente Tynaarlo. Nu teveel een economisch verhaal .

Ruimtelijke aanpassingen landgoederengordel, bedrijventerreinen, bloemenveiling en de werf zijn goede plannen maar wel kijken naar de haalbaarheid/kosten van de projecten.

Verder geven de fracties aan

GL: Ontwikkelvisie vooral economische insteek en de natuur is bijzaak. Natura2000 en regelgeving betekenen hierin te weinig en er is geen aandacht voor tegengestelde belangen. In de visie staat te weinig wat de werkelijke kwaliteit van het gebied is. D66: De nota doet de kernkwaliteiten geen recht. Noodzaak van het Transferium bij de Punt is niet aangetoond. Ontwikkel kansen liggen vooral in de steden. Paar ideeën kunnen nader bestudeerd worden zoals de bloemenveiling en versterking landgoederen, en het benutten van de velden rondom het vliegveld voor zonne-akkers. CU: Ontwikkelkansen benutten want er zijn zeker kwaliteiten in het gebied. Van het "living lab" concept wordt veel verwacht. In nota staan veel vragen en maar weinig antwoorden, ontwikkelvisie is te afhankelijk gemaakt van Transferium de Punt. PVV: tevreden met duidelijk en positieve richting t.a.v. GAE. Economische wisselwerking tussen bedrijfsleven en vliegveld wordt als positief ervaren. Stemmen daarom in met reconstructie van de A28 en verbetering op de aansluiting van het vliegveld. Vragen over de kosten van het project landgoederengordel. VVD: positief over de ontwikkelstrategie. Het economisch perspectief wordt uitgewerkt in een duurzame omgeving. Goede verbinding met de A28 en mogelijk een Transferium met MER onderzoek naar en nut en noodzaak. CDA: Blij met de notitie. Verdere ontwikkelingen zijn van strategisch belang onder de visie dient nog wel een helder actieplan te komen. Het is een groeimodel waar het Gemeentebestuur van Tynaarlo aan mee wil doen. PvdA: Ambitie is goed maar moet wel reëel zijn. Luchthaven heeft baanverlenging nog niet gebruikt en er is nog geen groei te zien. Goed om de landgoederen en het Drentse Aa gebied aan te pakken. Bedrijventerrein zou men kunnen revitaliseren of amoveren. Indien onderzoek nut en noodzaak Transferium er niet komt dan voorstel om dit als fractie zelf te laten uitvoeren. Stelt voor olopjes te organiseren met alle belanghebbenden. SP: Visie omslachtig verhaal om het vliegveld te verkopen. Landgoederen aantrekkelijk maken is goed maar te weinig marktpotentieel in achterland. Ontwikkelingen van het landschap en samenwerking provincie met andere partijen is prima.

De reactie van het college van GS op hoofdlijnen wordt als volgt verwoord:

Gedeputeerde Brink geeft aan dat is beoogd een ontwikkelvisie neer te leggen van het Drentse Aa gebied tot aan de landgoederen, het is geen blauwdruk. Over het Transferium is de toezegging gedaan dat commissie MER niet alleen op detailniveau en reikwijdte kijkt maar ook naar de nut en noodzaak (uitkomst in oktober). Indien de commissie dit onvoldoende vindt kan er nog een onafhankelijk onderzoek komen. Het transferium begint met 300 auto's, het is een groei model. Als het beleid succesvoller wordt moeten er meer plaatsen komen maar eerst nut en noodzaak onderzoek. Bijdrage provincie aan het vliegveld is gestopt de bedoeling is het voorterrein te verbeteren. Treden niet in de natuuropgave die er nu ligt en het tussenliggende gebied is gekozen voor kwaliteitsverbetering. De Bloemenveiling kan meer een logistiek centrum worden. Ook als het transferium eruit gaat dan blijft ontsluiting van belang. Bij de visie zijn wel degelijk groene partijen betrokken en ook het onderwijs. Visie is globaal maar heeft wel de kwaliteiten beschreven en niet alleen vanuit een economisch perspectief. De gemeenteraad van Tynaarlo moet door de wisselingen in de gemeente nog de visie bespreken. MER rapportage komt nog in november ter bespreking in de commissie OGB. Ook is het mogelijk om nog een keer samen met raad van Tynaarlo van gedachten wisselen

Gedeputeerde Brink zegt toe: Het draagvlak te willen verbreden en ook andere partijen bij de visie te betrekken. Dit krijgt samen met de gemeente Tynaarlo een vervolg nadat in november de uitslag van de MER, reikwijdte en nut en noodzaak is geweest.

12. Verkenning zonne-akkers; brief van het college van gedeputeerde Staten van 25 juni 2014

Samenvattende reacties van de fracties

De fracties geven aan het een duidelijk en informatief stuk te vinden.

Verder geven de fracties aan:

VVD: Geen regels opnemen in POV en voorlopig geen extra provinciale subsidie. Zijn benieuwd hoe de technologie zich verder gaat ontwikkelen. PvdA: Zonneakkers qua duurzaamheid interessanter dan andere maar hoe kunnen initiatieven ontstaan zoals dorpscoöperaties. Sportverenigingen kampen met hoge energielasten vooral door veldverlichting. Tevens zijn er steeds meer velden die niet meer gebruikt worden. Is dit een mogelijkheid om voormalige velden in te zetten als zonneakkers, combinatie leefbaarheid en duurzaamheid. CU: Grootverbruikers springen er positief uit. Bedrijventerreinen of stortplaatsen gebruiken en niet kleine landbouwgronden. Aanleg zonneakkers is financieel niet interessant, nog geen financieel rendement. Nu beter om op huizen en bedrijven in te zetten, hier zijn al voldoende regelingen voor. Toelichting bij grafiek op pagina drie is onduidelijk. GL: Zon in viertal casussen uitgewerkt. Missen hierbij wel de casus over grootschalige installaties op daken. Hier kan een deel van de doelstelling gerealiseerd worden. We lopen fors achter t.a.v. onze oosterburen. Zo snel mogelijk met plannen komen zodat er meters gemaakt kunnen worden. Opties Klazienaveen, GAE en industrieterrein verder uitwerken. PVV: Probleem is het rendement en dat de installaties nog te duur zijn. Willen geen subsidies om de aanschaf van zonnepanelen te subsidiëren. Alleen waar je de functie kunt koppelen aan anderen zoals vliegveld en geluidschermen, zijn voorbeelden om nader bekeken te worden. CDA: Belangrijk dat het kleinschalig is en dicht bij de burger. Belangrijk dat lokale initiatieven de ruimte krijgen. D66: Welke initiatieven zijn er nu concreet. Onduidelijk hoeveel MW, en hoe de verhouding wind-zon is. Bij de conclusies en aanbevelingen niet echt hoopvol. Belangrijk zoveel mogelijk initiatieven de ruimte te geven. SP: Praktijkvoorbeelden kunnen prima dienen als kader. Koppel energie aanvraag aan het zonneaanbod. Rol provincie, opstellen voorwaarden en in kaart brengen van initiatiefrijke gebieden.

De reactie van het college van GS op hoofdlijnen wordt als volgt verwoord:

Gedeputeerde vd Boer geeft aan dat hij mede de heer Munniksma waarneemt. Kritisch kijken naar wat is realistisch, investering versus opbrengsten. Er zijn een aantal bedrijven die bewust kiezen voor verduurzaming. De gedeputeerde geeft een aantal voorbeelden (Hooghalen en Mantinge). Discussie in breder Europees perspectief plaatsen. Nederland heeft vorig jaar september onder regie SER een energieakkoord duurzaamheid gesloten. Een mix van verschillende vormen, daarna met de noordelijke provincies en Noord Holland een vertaalslag gemaakt in SWITCH. Eigen doelstelling Drenthe geformuleerd om 60 MW in 2020 te realiseren. In Europa behoefte om tot een gezamenlijke energiemarkt te komen. Opgewekte energie zo dicht mogelijk bij gebruiker. Als voorbeeld wordt o.a. het TT circuit gebruikt, een overdekt stalling met zonnepanelen. Het grootste rendement is te halen uit besparing. DEO kan gebruikt worden voor grootschalige projecten. De notitie is een verkenning, acceptatie van de bevolking bepaald mede het verdere proces. Tot op heden geen weerstand tegen zonnepanelen. Doel bijdrage leveren aan energiemix. Doorgaan met plannen zoals bijvoorbeeld Green Deals.

13. Mededelingen

Uitnodiging voor 8 oktober Wildlife Veluwe volgt.

14. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering om 12.25 uur.

Vastgesteld in de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid van 22 oktober 2014.

, voorzitter

, statenadviseur

Toezeggingenlijst Statencommissie Omgevingsbeleid, 3 en 17 september 2014

Naam	Omschrijving	Startdatum	Einddatum	Stand van Zaken
Korte termijn Toezeggingen				
1. Regiovisie Groningen-Assen	<u>Gedeputeerde Munnikma zegt toe</u> 1. er komt nog een bijeenkomst over verdieping regiovisie en de democratische legitimatie 2. er komt binnenkort een meerjarenbegroting	26.03.2014	22.10.2014	√OGB vergadering van 22 oktober.
2. OV-concessie	<u>Gedeputeerde Brink zegt toe</u> samen met het Ov-bureau een werkconferentie te organiseren.	07.05.2014 01.09.2014		Er komt een bijeenkomst in het najaar
3. Actualisatie Omgevingsvisie	<u>Gedeputeerde vd Boer zegt toe</u> dit najaar te komen met een voorstel hoe met de monitoring van leegstand wordt omgegaan.	11.06.2014		
4. Agenderen PAS door VVD	<u>Gedeputeerde Munnikma zegt toe</u> voor de vergadering (22/10) te zorgen voor een update stand van zaken	03.09.2014	22.10.2014	√ LIS A.6 brief 22 oktober Update en beantwoording vragen agendapunt 3.
5. Agenderen Breedband financiering fase 2 door VVD	<u>Gedeputeerde Munnikma zegt toe</u> de vraag (informatie financiering fase 2, voldoet de regeling) terug te koppelen aan gedeputeerde v.d. Tuuk. Anders wordt brief A.2 18 juni 2014, Breedband; hoogwaardige communicatienetwerken alsnog geagendeerd.	03.09.2014	22.10.2014	
6. Statenstuk 2014-629 Wegwijzer landbouw "Boeren op goede gronden.	<u>Gedeputeerde Munnikma zegt toe</u> aantal succesvolle thema's toe te voegen aan de nota en nog deze bestuursperiode hiermee terug te komen .	03-09-2014		
7. Ontwikkelvisie luchthavenomgeving Groningen airport Eelde	<u>Gedeputeerde Brink zegt toe</u> het draagvlak te willen verbreden met andere partijen en MER rapportage komt in november in de commissie.	03.09.2014		

Lange termijn Toezeggingen				
1. Evaluatie AFLO nieuwe stijl	Als in de Statenvergadering van 10 oktober 2012 wordt besloten de AFLO nieuwe Stijl te starten, zal deze rond de zomer van 2014 geëvalueerd worden. (CIEL)	27.11.2013	22.10.2014 19.11.2014	Evaluatie blijft zoals gepland staan voor najaar 2014. √Presentatie CIEL
2. Oplegnotitie bij jaarverslagen	<u>Gedeputeerde vd Boer zegt toe</u> dat indien nodig GS zal komen met een oplegnotitie	12.02.2014		doorlopend
3. Afspraak RCR-procedure wind-energie Drenthe	<u>Gedeputeerde v.d. Boer zegt toe</u> er zal frequent naar PS worden gerapporteerd over de ontwikkelingen in het wind-dossier.	12.02.2014		Doorlopend
4. OV- concessie (nieuw 2018)	<u>Gedeputeerde Brink zegt toe</u> : Er wordt een breed traject ingezet. De commissie krijgt een tijdsplan en er worden deskundigen ingeschakeld eventueel met een excursie. PVE komt in ieder geval in de commissie. <u>Gedeputeerde Brink zegt toe</u> dat de commissie wordt geïnformeerd over de voortgang van de concessie en wil met de commissie in discussie over de ontwikkelingen.	09.01.2013 11.06.2014	09.01.2017	1 ^e bijeenkomst is geweest op 26 juni 2013
M 2013-09 ; Gebiedsvisie wind-energie Drenthe	Verzoekt het college : Gezondheidsaspecten m.b.t. geluid en een eerlijke verdeling van de opbrengsten (mede) leidend te laten zijn in de vervolprocedure op de gebiedsvisie wind	03.07.2013		
M 2013-10 Gebiedsvisie windenergie Drenthe	Verzoekt het college : Bij de verdere planuitwerking te bepalen dat in de oprichtingsvergunning van de gemeenten zal worden opgenomen dat de initiatiefnemers actief de participatie van gebiedsbewoners ter hand zullen nemen.	03.07.2013		
M 2014-11 OV Drenthe	Verzoekt het college : er alles aan te (blijven) doen om de minister van I en M te laten afzien van verdere bezuinigingen op het OV inclusief de route via het middel van de idexkorting. Deze motie in dat kader ter beschikking te stellen aan de Minister van I en M en de leden van de Tweede	28.05.2014		

	Kamer			
--	-------	--	--	--

Geachte dames en heren gedeputeerden en statenleden,

Ik ben Fenneke Mensen, woonachtig in het mooie Barger-Compascuum in de gemeente Emmen. Ik ben een betrokken bewoner en lid van het windteam in Emmen. Het windteam is ongeveer 2,5 jaar geleden gestart en bestaat uit een aantal betrokken bewoners uit het zoekgebied voor de windmolens in Emmen en een paar ambtenaren belast met het winddossier. Wij hebben ons bezig gehouden met de toenmalige keuze voor het gebied waar de toen nog 60 MW zou kunnen landen en hoe gebiedsontwikkeling zou kunnen worden vormgegeven. Een intensief samenwerkingsverband tussen bewoners en gemeente op basis van gelijkwaardigheid, naar het voorbeeld van de werkwijze Emmen Revisited. In de afgelopen 2,5 jaar hebben wij als windteam heel veel kennis opgedaan over het windmolendossier. We zijn meegenomen in het hele MER-verhaal en weten veel over slagschaduw- en geluidscontouren.

Nu ligt er een nieuwe werkelijkheid voor in het windmolendossier en laat ik gelijk heel helder zijn. Het liefst zien wij dat de gemeente Emmen de regie terug krijgt op de plaatsing van de windmolens op het grondgebied van Emmen, zoals gemeld in de brief van 29 augustus van GS. Dan zijn de lijnen het kortst en gaan wij er vanuit dat onze oproep afgelopen maandag avond in de gezamenlijke commissievergadering van de gemeente Emmen over dit thema zijn vruchten af zal werpen.

Maar....

Wat als u in al uw wijsheid besluit de regie niet terug te geven. Dan hebben wij als bewoners te dealen met het regieplan windenergie Drenthe en dan komen wij er naar mijn mening als bewoners erg bekaaid vanaf.

Het hele stuk staat vol met de woorden als participatie, betrekken van bewoners bij het proces etc. Maar concreet komt het niet verder dan, in een stadium waarin er nog niet bekend is waar de molens terecht komen, te gaan praten met de bewoners aan de keukentafel en dat mee te nemen in het advies van de adviescommissie. In de stappen die daarna volgen komen bewoners niet meer voor.

Dit is geen participatie. Ik kan u de uitkomst van de keukentafel gesprekken nu alvast geven. Iedereen is er van overtuigd dat de molens er moeten komen, maar dan wel in het gebied van de burenen. Daarnaast moet er compensatie komen en goedkope stroom. Tot zover de input.

Ik moet de provincie echter ook een compliment maken, want voor een aantal jaren geleden was het nog veel erger. Toen viel er alleen maar een folder door de deur, op het moment dat er lantarenpalen aan een provinciale weg worden weggehaald. Inmiddels gaan we al aan de keukentafel zitten met elkaar.

Wat moet er dan wel gebeuren. Het zou de provincie sieren als men in de adviescommissie 1 of 2 bewoners uit het zoekgebied toelaat, die actief, constructief en deskundig op basis van gelijkwaardigheid het hele proces van a tot z meewerkt. Dit levert vertrouwen op bij bewoners en vertrouwen creëert draagvlak en dat is wat u toch wilt bereiken in dit proces.

Daarnaast stelt het bewonersgedeelte van het windteam zich beschikbaar om op dezelfde wijze als wij in de gemeente Emmen hebben geopereerd haar kennis en kunde in te zetten om er voor te zorgen dat de lasten voor de bewoners tot een minimum worden beperkt en dat er tegenover de lasten voldoende lusten staan om dit te compenseren.

Met name in het proces van de definitieve plaatsbepaling kan een hele grote rol voor bewoners worden ingericht. Wij hebben goede ervaringen met het ROM 3d project, waarbij in een virtuele 3d simulatie de omgeving in kaart wordt gebracht en men precies kan laten zien wat de impact van een windmolen voor de deur heeft.

Komt het dan allemaal voor de 100% goed met dit regieplan en komt er geen enkele tegenstand van bewoners? Nee, die blijft bestaan. Maar met de wijze waarop het proces nu wordt ingericht, ben ik er heilig van overtuigd dat de weerstand groter is, dan met meer en intensievere samenwerking met bewoners uit het gebied.

Ik vraag u dan uit de grond van mijn hart. Geef bewoners een grotere rol in het totale regieplan, dan de summiere rol die de bewoners nu hebben, hoe goed bedoeld dan ook.

Maar ik eindig met de oproep van het begin van mijn betoog. Nog beter is het als u de regie terug geeft aan de gemeente Emmen.

Ik dank voor de aandacht.

NATUURPLATFORM DRENTSCHE AA

Haasakkers 3, 9475 PJ, Midlaren

tel: 050-4092837

natuurplatformdrentscheaa@kpnmail.nl

www.natuurplatformdrentscheaa.nl

Inspreken Cie. OGB 17 september 2014 bij:
Agendapunt 11 Ontwikkelvisie luchthavenomgeving GAE

Ontwikkelvisie luchthavenomgeving GAE

De dragers van deze ontwikkelvisie zijn volgens de nota:

Luchthaven GAE
het Transferium De Punt
de Bloemenveiling.
Vijfsterren landschap
Landgoederen zone

De drie eerste dragers zijn onzeker.

1. GAE heeft volgens de laatste onderzoeken, gedaan in opdracht van de provincie door de Noordelijke rekenkamer, geen toekomst, zeker niet als rond 2018 luchthaven Lelystad van start gaat. Instandhouding na 2018 zal zeer veel overheidsgeld gaan kosten.
2. Transferium De Punt is een achterhaald concept met risico's op verstedelijking naast de Drentsche Aa. De fileproblematiek lost zich langs andere wegen op met minder schade voor milieu en landschap. Een kralensnoer van kleine transferia dicht bij de woonkernen heeft de toekomst. NS gaat intensief rijden met sprinters in de spits tussen Assen en Groningen en initiatieven van het bedrijfsleven verminderen het autogebruik drastisch. De QLink buslijnen blijken een succes te zijn.
3. De toekomst van de bloemenveiling is eveneens onzeker gezien de grote veranderingen in het logistieke proces tussen kwekers, handelaren en eindgebruikers.
4. Het ontwikkelen van meer economische bedrijvigheid in het gebied staat op gespannen voet met de kwaliteit van het 5 sterren landschap en de landgoederen zone.

Het is dan ook zeer de vraag of het ontwikkelen van economische bedrijvigheid rond de luchthaven beleidsmatig wel een gelukkige keus is.

Een kansrijker alternatief:

Versterk de kwaliteit van wonen recreatie en natuur en profiteer van werkgelegenheid in de economische kernzones Groningen en Assen.

Kerngegevens gemeente Tynaarlo

1. Tynaarlo heeft ca. 33.000 inwoners. Een lichte groei wordt veroorzaakt door import van gezinnen met kinderen. Er is sprake van vergrijzing en de jeugd trekt weg voor studie of werk.
2. De beroepsbevolking omvat ca. 18.000 inwoners. 40% hoog opgeleid, 50% middelbaar en 10% laag opgeleid.
3. 63% werkt buiten Tynaarlo en 35% binnen de gemeente. ca. 3% is werkloos.
4. Belangrijkste werkgelegenheid in de gemeente Tynaarlo bevindt zich in de zorg, handel en dienstensector.

Beleid van de gemeente richt zich nu op zorg, recreatie, toerisme en woningverbetering.

Tynaarlo is een typische woongemeente in een rustig en aantrekkelijk landschap gesitueerd.

Een nieuwe ontwikkelvisie; Tynaarlo primair woongemeente

Uitgangspunt zou moeten zijn dat Tynaarlo zijn kracht moet halen uit de kwaliteit van wonen. Het inkomen van Tynaarlo wordt voor het grootste deel buiten de gemeente verdiend en in de gemeente uitgegeven. Het idee dat Tynaarlo bedrijven moet aantrekken moet verlaten worden omdat daarmee de kans ontstaat dat de kwaliteit van wonen achteruit gaat. Er zijn voldoende bedrijfslocaties in Assen en Groningen waar Tynaarlo zijn geld kan verdienen.

Kernthema's wonen maken Tynaarlo aantrekkelijk

- Kwaliteit woningen, met name voor ouderen en starters
- Voorzieningen voor gezinnen met kinderen zoals kinderopvang, scholen, zwembaden, sportaccommodaties, muziekonderwijs, etc.
- Aankleding van de dorpen, versterking van de natuur. Groene long.
- Voldoende winkelvoorzieningen.
- Bevorderen sociale cohesie in de dorpen.
- Culturele activiteiten.

Recreatie en toerisme; versterk het bestaande

Landgoederen
Museum de Buitenplaats
Museum Vosbergen
Molenmuseum
Sprookjeshof
Aqualaren
Zuidlaardermeer
Drentsche Aa en natuurgebieden
Geopark de Hondsrug
Corso Eelde
Zuidlaarder paardenmarkt
Nationaal park Drentsche Aa
Wandel- en fietspaden

Forenzen

Goed openbaar vervoer naar Assen en Groningen
Kleine transferia bij de woonkernen met voorzieningen voor fiets en auto.
NS Sprinters in de spits en meer haltes tussen Assen en Groningen